

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

FARG'ONA DAVLAT UNIVERSITETI

**FarDU.
ILMIY
XABARLAR**

1995-yildan nashr etiladi
Yilda 6 marta chiqadi

**2024/3-SON
ILOVA TO'PLAM**

**НАУЧНЫЙ
ВЕСТНИК.
ФерГУ**

Издаётся с 1995 года
Выходит 6 раз в год

X.M.Shermatova, G.A.Karaboyeva	
Zamonaviy axborot texnologiyalarining yosh avlod tarbiyasiga psixologik ta'siri tahlili.....	141
I.T.Tojiboev, Z.X.Komilova	
Professional ta'lim muassasalarida dasturlash tillarini o'qitishning zamonaviy usullari	145
Z.X.Mamatova	
Zamonaviy informatika mashg'ulotlariga qo'yilayotgan metodik talablarni takomillashtirishning tashkiliy-pedagogik omillari.....	151
A.Y.Axmedov, Z.F.Sherqo'ziyeva	
Ta'lim samaradorligini oshirishda innovatsion va zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish	156
B.B.Djalalov	
Interfaol o'qitish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda innovatsion kompetentlikni shakllantirishning pedagogik tizimi.....	160
B.S.Siddiqov	
O'quvchilarda aksiologik kompetensiyalarni rivojlantirish mexanizmlari.....	165
D.A.Yo'ldosheva	
Akmeologik yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarning kreativ kompetentligini rivojlantirish zamonaviy pedagogikada zaruriyat sifatida	170
I.I.Tuychiyeva, Z.Axunova	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini rivojlantirishning pedagogik ahamiyati....	174
J.U.Tojiboyev	
Talabalarning badiiy-estetik kompetentligini rivojlantirish texnologiyasi	178
M.O.Karimova, X.X.Tojiyev	
Bo'lajak chaqiriqqacha harbiy ta'lim o'qituvchilarining kasbiy-pedagogik tayyorgarligini rivojlantirish muammosi	183
H.A.Абдуллаева	
Педагогические проблемы формирования исследовательских компетенций будущих учителей.....	190
N.S.Temirov	
Oliy o'quv yurtida mustaqil ta'lim orqali talabalar bilimini oshirishning zamonaviy yondashuvlari	194
O.F.Hamrayeva	
Talabalarda irodaviy sifatlarni shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari.	199
Sh.O.Aripov	
Xorij olimlarining o'g'il bolalarni oilaviy munosabatlarga tayyorlash jarayonida gender yondashuvni tadbiq etishga doir fikirlari	204
Sh.N.Mehmonaliyev	
Koshifiyning adabiy-pedagogik merosi va uning yoshlarning ma'naviy ahloqiy qadriyatlar tizimiga ta'siri.	208
U.Q.Maqsudov	
Modernizatsiyalash sharoitlarida talabalarning kasbiy dunyoqarashni shakllantirish imkoniyatlari.....	212
O.N.Fozilova	
Maktabgacha ta'limda xorijiy mamlakatlar tajribasi (Buyuk Britaniya)	217
M.E.Xallokova	
Bo'lajak tarbiyachilarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda o'yin texnologiyasining faollashtiruvchi omillari.....	222
I.S.Soliyev	
Maktabgacha ta'lim tarbiyachilarining axborot kompetentligini rivojlantirishning tashkiliy omillari	227
F.O.O'rinova	
Bo'lajak o'qituvchilarda intellektual kompetentlikni rivojlantirish zarurati va ijtimoiy ahamiyati	232
R.Y.O'rinov	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining intellektual faolligini oshirishning integrativ texnologiyalari.....	238

UO'K: 373.2:(3702)

МАКТАБГАЧА ТА'ЛИМДА ХОРИЈИЙ МАМЛАКАТЛАР ТАЖРИБАСИ (Buyuk Britaniya)**ОПЫТ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН В ДОШКОЛЬНОМ ОБРАЗОВАНИИ
(Великобритания)****EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES IN PRESCHOOL EDUCATION (Great Britain)****Fozilova Odina Nabiyevna**

Farg'ona davlat universiteti, f.f.f.d (PhD), v/b dotsenti

Annotatsiya

Maqolada O'zbekiston Respublikasida maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirishga oid me'yoriy hujjatlar hamda Buyuk Britaniya mamlakatlarining amaliy tajribasi tahlil etilgan. Shuningdek, maqolada ingliz ta'lim berish tizimi dunyodagi eng yaxshi tizimlardan biri ekanligi, Britaniya ta'lim dasturlari eng yuqori standartlarga mos kelishi, maktabgacha ta'lim berish kambag'al ishchi oilalar bolalariga ko'ngilli yordam berish harakatiga asosan vujudga kelganligi yoritilgan. 1816 yilda esa Robert Ouen ilk bor Shotlandiyada o'z fabrikasi ishchilarining farzandlari uchun ilk bor bolalar bog'chasini ochganligi, XX asr boshlarida opa-singil Makmillanlarning tashabbusi bilan bir nechta bolalar bog'chalarida kam ta'minlangan oilalar farzandlarining salomatligi va yaxshi ovqatlanishlari uchun g'amxo'rlik ko'rsatilganligi ta'kidlangan. Hozirda bolalarni erta rivojlantirish dasturi(EYFS tizimi)ga amal qilinayotganligi atroflicha bayon etilgan.

Annatsiya

В статье анализируются нормативные документы по совершенствованию системы дошкольного образования в Республике Узбекистан и практический опыт стран Великобритании. В статье также поясняется, что английская система образования является одной из лучших в мире, что британские образовательные программы соответствуют самым высоким стандартам, а дошкольное образование создано на основе движения добровольной помощи детям из бедных работающих семей. В 1816 году Роберт Оуэн открыл первый детский сад в Шотландии для детей своих фабричных рабочих. Подчеркивается, что «была проявлена забота». Подробно поясняется, что в настоящее время реализуется Программа раннего развития детей (система EYFS).

Abstract

The article analyzes the regulatory documents on improving the preschool education system in the Republic of Uzbekistan and the practical experience of the UK countries. The article also explains that the English education system is one of the best in the world, that British educational programs correspond to the highest standards, and that pre-school education was created based on the movement of voluntary assistance to the children of poor working families. In 1816, Robert Owen opened the first kindergarten in Scotland for the children of his factory workers. It is emphasized that 'care has been shown'. It is explained in detail that the Early Childhood Development Program (EYFS system) is currently being followed.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, maktabgacha ta'lim tizimi xususiyatlari, xorijiy tajriba.

Ключевые: дошкольное образование, характеристика системы дошкольного образования, зарубежный опыт.

Key words: preschool education, characteristics of the preschool education system, foreign experience.

KIRISH

Maktabgacha ta'limni uzluksiz ta'lim tizimining ajralmas, birlamchi bo'g'ini sifatida takomillashtirish bo'yicha davlatimiz rahbari tomonidan qator muhim hujjatlar qabul qilindi. Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, moddiy-texnika bazasini mustahkamlash, maktabgacha ta'lim muassasalari tarmog'ini kengaytirish, malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini tatbiq etish, bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish maqsadi qilib olingan.

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 19-iyul, 605-sonli Qarori "Maktabgacha ta'lim sohasiga innovatsion yondashuvlarni joriy etish loyihalarini amalga oshirish uchun eksperimental maydonchalarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" [1.1].

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi «O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohaslarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PF-6108-son Farmoni [2.1].

Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabga sifatli tayyorlash o'qitish, yozish va hisoblash malakalari eng muhim vazifalaridan biri bo'lib, ularni har tomonlama barkamol rivojlanishini ta'minlashga imkon beradi. Xorijiy tajriba asosida maktabgacha ta'limni rivojlantirish dolzarb vazifa sanaladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR

Ma'lumki, maktabda o'qishga tayyorgarlik masalalari ko'p yillar davomida mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan o'rganilgan. O.Musurmonova, F.Vahobova, R.Sunnatovalar, xorijiy tadqiqotchilar L.I.Bojovich, L.A.Venger, L.S.Vigotskiy, A.V.Zaporojets, V.S.Muxina, E.O.Smirnov va boshqalar. Ularning tadqiqotlari maktabgacha yoshdagi bolani maktabga tayyorgarlikning quyidagi tarkibiy qismlarini aniqlashga imkon berdi: jismoniy, aqliy, motivatsion, hissiy-irodaviy, muloqotga tayyorlik (N.I. Gutkina tasnifi) [3.25].

Buyuk Britaniya noyob madaniyat va an'analar davlati hisoblanadi. Ingliz ta'lim berish tizimi dunyodagi eng yaxshi tizimlardan biri deb hisoblanadi, Bri aniya ta'lim dasturlari eng yuqori standartlarga mos keladi. Buyuk Britaniyada maktabgacha ta'lim berish kambag'al ishchi oilalar bolalariga ko'ngilli yordam berish harakatiga asosan vujudga kelgan. 1816-yilda Robert Ouen ilk bor Shotlandiyada o'z fabrikasi ishchilarining farzandlari uchun ilk bor bolalar bog'chasini ochgan. XX asr boshlarida opa-singil Makmillanlarning tashabbusi bilan bir nechta bolalar bog'chalari ochilib, ularda asosan kam ta'minlangan oilalar farzandlarining salomatligi va yaxshi ovqatlanishlari uchun g'amxo'rlik ko'rsatilgan.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Buyuk Britaniyada maktabgacha ta'lim tizimi odatda 3 yoshdan 5 yoshgacha bo'lgan bolalarga erta ta'lim va g'amxo'rlik bilan ta'minlash uchun mo'ljallangan, garchi ba'zi bolalar 2 yoshdan boshlashlari mumkin. Maktabgacha ta'lim majburiy emas, lekin u muhim tizim sifatida keng tan olingan. Bolaning rasmiy maktabga kirishidan oldin rivojlanish bosqichi hisoblanadi.

Buyuk Britaniyada maktabgacha ta'lim tizimi qanday tuzilganligi haqida umumiy ma'lumot: bolalar bog'chalari: ular odatda xususiy korxonalar, jamoat tashkilotlari yoki mahalliy hokimiyat organlari tomonidan boshqariladi. Ular to'liq yoki yarim kunlik asosda ishlashlari mumkin va kun davomida turli mashg'ulotlarni taklif qilishlari mumkin.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari, bolalar bog'chalariga o'xshab, maktabgacha ta'lim tashkilotlari yosh bolalarga erta ta'lim beradi va ularga g'amxo'rlik qiladi. Ular xususiy shaxslar, jamoat guruhlari tomonidan boshqarilishi yoki mahalliy hokimiyat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi mumkin.

O'yin guruhlari bolalar bog'chalari yoki maktabgacha ta'lim tashkilotlariga qaraganda kamroq rasmiy va ko'pincha o'yinga asoslangan o'rganish va ijtimoiylashuvga ko'proq e'tibor beradi. Ular ota-onalar, jamoat tashkilotlari yoki mahalliy hokimiyat organlari tomonidan boshqarilishi mumkin.

Buyuk Britaniyadagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari, odatda, tug'ilgandan 5 yoshgacha bo'lgan bolalarni o'rganish, rivojlantirish va parvarish qilish uchun standartlarni belgilab beruvchi Erta rivojlantirishni ta'minlash bosqichiga (EYFS) amal qiladi. EYFS o'quv dasturi o'rganish va rivojlanishning yetti yo'nalishini o'z ichiga oladi:

- muloqot va til
- jismoniy rivojlanish
- shaxsiy, ijtimoiy va hissiy rivojlanish
- savodxonlik
- matematika
- dunyoni tushunish
- ekspressiv san'at va dizayn.

Faoliyatlar ko'pincha o'yinga asoslangan va bolalarning ijtimoiy, hissiy, jismoniy va kognitiv rivojlanishini rag'batlantirish uchun mo'ljallangan.

Xodimlar, maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarkibiga malakali boshlang'ich yoshdagi o'qituvchilar, bolalar bog'chasi hamshiralari, o'qituvchi yordamchilari va boshqa bolalarni parvarish qilish bo'yicha mutaxassislar kirishi mumkin.

Bolalarning xavfsizligi va farovonligini ta'minlash uchun xodimlarning bolalarga nisbati tartibga solinadi. Muayyan nisbatlar bolalarning yoshiga va sozlamalarga bog'liq. Ba'zi bolalar hukumat tomonidan moliyalashtiriladigan erta ta'lim soatlariga ega bo'lishlari mumkin. Bu ularga har hafta maktabgacha ta'limning ma'lum miqdordagi bepul soatlarini olish huquqini beradi.

Ota-onalar, shuningdek, moliyalashtirilgan huquqdan tashqari qo'shimcha soatlar yoki xizmatlar uchun to'lashni tanlashlari mumkin.

Baholash va taraqqiyotni kuzatish. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari bolalarning o'sishi va rivojlanishini kuzatishlar, baholashlar va ota-onalar bilan muntazam uchrashuvlar yordamida nazorat qiladi. Ota-onalarga bolaning o'qishi va rivojlanishi to'g'risida xabardor bo'lishlari uchun taraqqiyot hisobotlari berilishi mumkin. Umuman olganda, Buyuk Britaniyadagi maktabgacha ta'lim tizimi yosh bolalar o'rganishi, o'ynashi va ularni maktabga va undan keyingi davrga tayyorlaydigan muhim ko'nikmalarni rivojlantirishi mumkin bo'lgan tarbiyalovchi va rag'batlantiruvchi muhitni ta'minlashga qaratilgan.

Xususiy bolalar bog'chalari foyda olish uchun ishlashi mumkin, jamoat yoki mahalliy hokimiyat tomonidan boshqariladigan bolalar bog'chalari esa jamiyat ehtiyojlarini birinchi o'ringa qo'yishi yoki mahalliy hokimiyat tomonidan belgilangan maxsus ta'lim yo'riqnomalariga amal qilishi mumkin. Bolalar bog'chalari ishlaydigan ota-onalarning ehtiyojlarini qondirish uchun to'liq yoki yarim kunlik rejimda ishlaydigan moslashuvchan rejalashtirish variantlarini taklif qiladi. Ular ko'pincha kun davomida ertalab, tushdan keyin yoki to'liq kunlik parvarish qilish variantlari bilan turli mashg'ulotlarni taqdim etadilar. Bolalar bog'chalari o'rganishga o'yinga asoslangan yondashuvni ta'kidlaydigan Erta rivojlantirish poydevor bosqichi (EYFS) tizimiga amal qiladi. Faoliyat bolalarning ijtimoiy, hissiy, jismoniy va kognitiv rivojlanishini tarbiyalash muhitida rivojlantirishga qaratilgan.

Bolalar bog'chalari ishlaydigan ota-onalarning ehtiyojlarini qondirish uchun to'liq yoki yarim kunlik rejimda ishlaydigan moslashuvchan rejalashtirish variantlarini taklif qilishi mumkin. Ular ko'pincha kun davomida ertalab, tushdan keyin yoki to'liq kunlik parvarish qilish variantlari bilan turli mashg'ulotlarni taqdim etadilar.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari egalik va boshqaruv nuqtai nazaridan bolalar bog'chalari bilan o'xshashliklarga ega. Ular xususiy shaxslar, jamoat guruhlari tomonidan boshqarilishi yoki mahalliy hokimiyat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi mumkin. Mulkchilik tuzilmasi maktabgacha ta'lim tashkilotining ta'lim falsafasi, o'quv rejasi va operatsion siyosatiga ta'sir qilishi mumkin.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari odatda 3 yoshdan 5 yoshgacha bo'lgan yosh bolalarni rasmiy maktabga kirishdan oldin erta ta'lim va parvarish bilan ta'minlashga qaratilgan. Ular EYFS tizimiga amal qiladilar va bolalarning turli sohalarda, jumladan, savodxonlik, matematika, shaxsiy rivojlanish va ijodiy ifodani o'rganish va rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun bir qator tadbirlarni taklif qilishadi. Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ko'pincha bolalarni qo'llab-quvvatlovchi muhitda tartiblar, ijtimoiy munosabatlar va asosiy akademik tushunchalar bilan tanishtirish orqali ularni boshlang'ich maktabga o'tishga tayyorlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'yin guruhlari o'zlarining norasmiy va bo'shashgan muhiti bilan ajralib turadi, ular asosan tuzilgan ta'limga emas, balki o'yinga asoslangan ta'lim va ijtimoiylashuvga qaratilgan. Ular yosh bolalarning yoshiga mos faoliyat bilan shug'ullanishi, tengdoshlari bilan muloqot qilishlari va qo'llab-quvvatlovchi muhitda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishlari uchun imkoniyatlar yaratadi.

O'yin guruhlari ota-onalar, jamoat tashkilotlari yoki mahalliy hokimiyat organlari tomonidan tashkil etilishi va boshqarilishi mumkin. O'yin guruhlari muhim jamiyat manbalari bo'lib xizmat qiladi, ota-onalar va tarbiyachilarga bir-biri bilan bog'lanish, tajriba almashish va qo'llab-quvvatlash tarmoqlariga kirish imkoniyatini beradi. Shuningdek, ular bolalar rivojlanishi, ota-onalarni tarbiyalash strategiyalari va mahalliy xizmatlar haqida ma'lumot va resurslarni taqdim etishlari mumkin.

Erta rivojlantirish poydevor bosqichi (EYFS) asosi:

EYFS tizimi Angliyada tug'ilgandan 5 yoshgacha bo'lgan bolalarni o'rganish, rivojlantirish va parvarish qilish uchun standartlarni belgilaydigan qonuniy asosdir. U turli sohalarda bolalarning har tomonlama rivojlanishini rag'batlantirishga qaratilgan erta bolalik ta'limga kompleks yondashuvni ta'minlaydi.

Ta'lim va rivojlanishning etti yo'nalishi.

Muloqot va til: Bu soha bolalarning gapirish, tinglash va tushunish qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Til rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun tadbirlar hikoyalari, suhbatlar va tilga boy tajribalarni o'z ichiga olishi mumkin.

Jismoniy rivojlanish: jismoniy rivojlanish qo'pol motorli ko'nikmalarni (masalan, yugurish, sakrash) va nozik motorli ko'nikmalarni (masalan, qaychi ishlatish, qalamni ushlab turish) o'z ichiga oladi. Faoliyatlar jismoniy salomatlik, muvofiqlashtirish va fazoviy ongini rivojlantirishga qaratilgan.

Shaxsiy, ijtimoiy va hissiy rivojlanish:

Bu soha o'z-o'zini anglash, ijtimoiy ko'nikmalar va hissiy farovonlikni rivojlantirishga urg'u beradi. Faoliyatlar munosabatlarni o'rnatish, o'ziga ishonchni rivojlantirish va his-tuyg'ularni boshqarishga qaratilgan.

Savodxonlik: Savodxonlikni rivojlantirish o'qish, yozish va muloqot qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan tadbirlarni o'z ichiga oladi. Bolalar o'qishga bo'lgan muhabbat va savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun kitoblar, hikoyalar, belgilar yaratish va erta yozish tajribalari bilan tanishadilar.

Matematika: Matematikani o'rganish raqamlar, shakllar, naqshlar va muammolarni hal qilish qobiliyatlarini o'rganishni o'z ichiga oladi. Faoliyatlar o'yinlarni hisoblash, ob'ektlarni saralash va o'yin orqali matematik tushunchalarni o'rganishni o'z ichiga olishi mumkin.

Dunyoni tushunish: Bu soha bolalarni atrof-muhitni o'rganishga, atrofdagi dunyoni o'rganishga va turli madaniyatlar, jamoalar va tabiat hodisalari haqida tushunchani rivojlantirishga undaydi. Faoliyatlarga ilmiy tajribalar, madaniy bayramlar va mahalliy diqqatga sazovor joylarga tashrif buyurish mumkin.

Ekspressiv san'at va dizayn: Ekspressiv san'at va dizayn chizish, rasm chizish, musiqa, raqs va xayoliy o'yin kabi ijodiy faoliyatni o'z ichiga oladi. Bolalar o'zlarini ijodiy ifoda etishlari, turli materiallarni o'rganishlari va hissiy tajribalar bilan shug'ullanishlari rag'batlantiriladi.

O'yinga asoslangan yondashuv:

EYFS o'quv dasturi yosh bolalar amaliy, tajribaviy mashg'ulotlar orqali yaxshiroq o'rganishini tan olgan holda o'rganishga o'yinga asoslangan yondashuvni qo'llaydi.

O'yin bolalarning ijtimoiy, hissiy, jismoniy va kognitiv rivojlanishi uchun zarur bo'lib, izlanish, tajriba va muammolarni hal qilish imkoniyatini beradi.

O'yin orqali bolalar hamkorlik, muloqot, ijodkorlik va tanqidiy fikrlash kabi muhim ko'nikmalarni rivojlantiradilar, kelajakdagi ta'lim va rivojlanish uchun asos yaratadilar.

Baholash va taraqqiyotni kuzatish:

EYFS tizimi bolalar rivojlanishini kuzatish va qo'llab-quvvatlash yoki aralashuv sohasini aniqlash uchun doimiy baholash va taraqqiyotni kuzatish qoidalarini o'z ichiga oladi.

Baholash, birinchi navbatda, kuzatish, hujjatlashtirish va bolalarning kundalik faoliyati va o'yin tajribasida ular bilan o'zaro munosabatda bo'lish orqali amalga oshiriladi. Baholash ma'lumotlari rejalashtirish, faoliyatni individual ehtiyojlarga moslashtirish va ota-onalar va tarbiyachilarga bolaning taraqqiyoti va yutuqlari haqida fikr-mulohaza bildirish uchun ishlatiladi.

Umuman olganda, EYFS o'quv dasturi erta ta'limga yaxlit va bolaga yo'naltirilgan yondashuvni ta'minlaydi, bu bolalar rivojlanishini qo'llab-quvvatlash va ularni kelajakdagi o'qish va muvaffaqiyatga tayyorlashda o'yin, izlanish va ijobiy munosabatlarning muhimligini ta'kidlaydi.

Erta yoshdagi malakali o'qituvchilar: Bular erta yoshdagi ta'lim bo'yicha ixtisoslashtirilgan ta'limga ega bo'lgan va erta bolalikni o'rganish bo'yicha bakalavr darajasi yoki ta'lim bo'yicha aspirantura sertifikati (PGCE) kabi tegishli malakaga ega bo'lgan o'qituvchilardir.

Bolalar bog'chasi hamshiralari: erta yoshdagi amaliyotchilar yoki bolalar parvarishi ishchilari sifatida ham tanilgan bolalar bog'chasi hamshiralari maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga bevosita g'amxo'rlik va yordam beradi. Ular bolalarni parvarish qilish va ta'lim bo'yicha 3-darajali diplom yoki unga tenglashtirilgan malakaga ega bo'lishi mumkin. O'qituvchi yordamchilari sinf faoliyatini qo'llab-quvvatlash, bolalarga individual e'tibor berish va ma'muriy vazifalarni bajarishda yordam berish uchun boshlang'ich yoshdagi o'qituvchilar va bolalar bog'chasi hamshiralari bilan birga ishlaydi. Ular turli darajadagi malaka va tajribaga ega bo'lishi mumkin.

Boshqa bolalarni parvarish qilish bo'yicha mutaxassislar: Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida qo'shimcha ehtiyoji bo'lgan bolalarni qo'llab-quvvatlash uchun nutq terapevtlari, kasb-hunar terapevtlari yoki maxsus ta'lim ehtiyojlari bo'yicha koordinatorlar (SENCOS) kabi boshqa mutaxassislar ham jalb qilinishi mumkin. Buyuk Britaniyadagi maktabgacha ta'lim tashkilotlari bolalarning xavfsizligi, farovonligi va sifatini ta'minlash uchun xodimlarning bolalarga nisbatlarini tartibga soluvchi qoidalarga bo'ysunadi.

Muayyan nisbatlar bolalarning yoshi, muhitning kattaligi va bolalarning har qanday qo'shimcha ehtiyojlari kabi omillarga qarab o'zgaradi.

Misol uchun, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 3 yoshdan 5 yoshgacha bo'lgan bolalar uchun qonuniy xodimlarning bolalarga nisbati odatda malakali o'qituvchining mavjudligiga qarab, har 8 yoki 13 bolaga taxminan 1 kattani tashkil qiladi.

Uzluksiz kasbiy rivojlanish (CPD):

Erta yoshdagi amaliyotchilar yosh bolalar bilan ishlashda o'zlarining bilimlari, ko'nikmalari va tajribalarini oshirish uchun uzluksiz kasbiy rivojlanish (CPD) bilan shug'ullanishlari tavsiya etiladi.

CPD imkoniyatlari o'quv seminarlarida qatnashish, qo'shimcha malaka yoki sertifikatlariga ega bo'lish, konferentsiyalar yoki seminarlarda qatnashish va aks ettirish amaliyotida qatnashishni o'z ichiga olishi mumkin. Umuman olganda, Buyuk Britaniyadagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini kadrlar bilan ta'minlash me'yoriy me'yorlarga rioya qilgan holda va bolalarning har tomonlama rivojlanishi va farovonligiga ko'maklashuvchi yuqori sifatli erta ta'lim va yosh bolalarga g'amxo'rlik qilish uchun birgalikda ishlaydigan turli xil malakali mutaxassislar jamoasini o'z ichiga oladi.

4. Birlashgan Qirollikda maktabgacha ta'limni moliyalashtirish barcha bolalar uchun erta ta'lim olish imkoniyatini ta'minlash uchun tuzilgan, shu bilan birga moliyalashtirilgan huquqdan tashqari qo'shimcha soatlar yoki xizmatlarni talab qilishi mumkin bo'lgan ota-onalar uchun moslashuvchanlikni taklif qiladi. Ushbu mablag' 3 va 4 yoshli bolalarga, ba'zi hollarda esa, oila daromadi, maxsus ta'lim ehtiyojlari yoki bolaga mahalliy hokimiyat tomonidan qaratiladimi yoki yo'qligi kabi ma'lum mezonlarga qarab, tegishli 2 yoshli bolalar uchun mavjud.

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ota-onalar uchun davomat vaqtini uzaytirish, qo'shimcha mashg'ulotlarni taqdim etish yoki ovqatlanish yoki boyitish faoliyati kabi qo'shimcha xizmatlarni taklif qilish kabi moslashuvchan tartiblarni taklif qilishi mumkin.

Qo'shimcha soatlar yoki xizmatlarning narxi maktabgacha ta'lim tashkilotining joylashuvi, jihozlari, xodimlarning bolalarga nisbati va taqdim etiladigan muayyan xizmatlar kabi omillarga qarab farq qilishi mumkin.

Ba'zi ota-onalar o'z farzandlarini qo'shimcha haq evaziga to'liq kunlik dasturlar yoki qo'shimcha xizmatlarni taklif qiladigan xususiy maktabgacha ta'lim tashkilotlariga yoki bolalar bog'chasiga ro'yxatdan o'tkazishni ham tanlashlari mumkin.

Buyuk Britaniyadagi maktabgacha ta'limni moliyalashtirish barcha bolalarning oilaning moliyaviy ahvolidan qat'i nazar, yuqori sifatli erta ta'lim va bola parvarishidan foydalanish imkoniyatini ta'minlash, shu bilan birga ota-onalarga o'z farzandlarini parvarish qilish ehtiyojlarini qondirishda moslashuvchanlik va tanlash imkoniyatini taqdim etishga qaratilgan.

XULOSA

Umuman olganda, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida baholash va taraqqiyotni kuzatish bolalarning o'qishi va rivojlanishini rag'batlantirish, o'qituvchilar va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish va erta bolalik dasturlari har bir bolaning ehtiyojlariga mos kelishini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Xulosa tariqasida aytish joizki, xorijiy mamlakatlarning maktabgacha ta'lim tizimlarini o'rganish, ularning ilg'or tajribasini tahlil etish va respublikamiz sharoitiga moslashtirish bo'yicha aniq chora-tadbirlarni ishlab chiqish mamlakatimiz maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirib zamonaviylashtirishga imkon yaratadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. O'zbekiston Respublikasi vazirlar mahkamasining 2019-yil 19-iyul, 605-sonli "Maktabgacha ta'lim sohasiga innovatsion yondashuvlarni joriy etish loyihalarini amalga oshirish uchun eksperimental maydonchalarni tashkil etish chora-tadbirlari to'g'risida" Qarori.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrda «O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PF-6108-son Farmoni.
3. Гуткина Н.И. Психологическая готовность к школе.- 4-е издание., перераб.С.25.
4. Кулагина И.Ю. Возрастная психология.-М. 1991.С. 126.
5. Такомиллашган «Илк қадам» мактабгача таълим муассасасининг давлат ўқув дастури. –Т., 2022. –В.6.
6. 2020-yil 6-noyabrda "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-4884-sonli Qarori.
7. "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi O'zbekiston Respublikasi Qonuni.
8. <http://sdo-journal.ru/journalnumbers/anglijskajasistema-do.html> - Электрон ресурс. 2017 йил 22 сентябрда муружаат этилган.